

Załącznik nr 2 (s. 1- 8)

Autoreferat

1. Imię i nazwisko: Piotr Podlipniak

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe:

14 czerwca 1996: dyplom muzyka instrumentalisty – specjalista gry na flecie, uzyskany w Państwowej Szkole Muzycznej II stopnia im. Ignacego Jana Paderewskiego w Koninie;

21 grudnia 1998: stopień magistra uzyskany na kierunku muzykologia w Zakładzie Muzykologii Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (praca na temat: *Hinduskie a europejskie teorie organizacji czasu muzycznego*, promotor: dr hab. Jan Stęszewski prof. UAM);

13 czerwca 2005: stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie historii-muzykologii uzyskany na Wydziale Historycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na podstawie dysertacji *Uniwersalia jako problem badawczy muzykologii* (promotor: dr hab. Jan Stęszewski prof. UAM).

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

od 01.10.2005 do chwili obecnej: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Katedra Muzykologii: adiunkt

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki

- a. Piotr Podlipniak, (2015). „Instynkt tonalny. Koncepcja ewolucyjnego pochodzenia tonalności muzycznej”, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, ss. 251, recenzenci: dr hab. Iwona Lindstedt, dr hab. Edward J. Gorzelańczyk, prof. CM UMK.
- b. Od czasu obrony pracy doktorskiej moje główne zainteresowania badawcze skupione były wokół zagadnienia biologicznych źródeł muzyczności człowieka. Zagadnienie to stanowi współcześnie przedmiot ożywionej debaty w ramach muzykologii systematycznej zorientowanej na interdyscyplinarne badania z udziałem przedstawicieli zarówno nauk przyrodniczych jak i humanistycznych. Moje zainteresowanie wspomnianym obszarem badawczym wynika z przekonania, że w świetle współczesnej

wiedzy najbardziej obiecującą postawą metodologiczną, która prowadzić może do lepszego zrozumienia ludzkiej muzyczności jest naturalizm. Moje przekonanie o ontologicznej jedności przedmiotu badawczego nauk przyrodniczych i humanistycznych, w tym muzykologii, i konieczności podejmowania w związku z tym badań interdyscyplinarnych w muzykologii opiera się nie tylko na postulatach filozofii naturalistycznej, ale nawiązuje też bezpośrednio do zaproponowanej przez Nilsa Wallina biomuzykologii oraz idei konsilencji Edwarda Osborna Willsona.

Wskazana tu jako główne osiągnięcie książka „Instynkt tonalny. Koncepcja ewolucyjnego pochodzenia tonalności muzycznej” stanowi rezultat sześciu lat pracy badawczej nad naturą i genezą tonalności i realizującej założenia metodologiczne biomuzykologii i konsilencji. W celu odpowiedzi na pytanie o naturę i genezę tonalności muzycznej posłużyłem się szeroko stosowaną w refleksji naturalistycznej strategią badawczą, polegającą na interpretacji uzyskanych do tej pory wyników badań z zakresu takich dyscyplin naukowych jak psychologia muzyki, etnomuzykologia, etnolingwistyka, neuropsychologia muzyki, lingwistyka, neurolingwistyka, biologia ewolucyjna, etologia, psychologia ewolucyjna itp. z uwzględnieniem rygoru redukcjonizmu metodologicznego. Ponieważ zjawisko tonalności muzycznej wiąże się bezpośrednio z aktywnością poznawczą człowieka podjęte przeze mnie badania wpisują się także w zakres zainteresowania badawczego muzykologii kognitywnej czy szerzej kognitywistyki. Jednym z powodów podjęcia prac nad genezą i naturą tonalności muzycznej było przekonanie, że dotychczasowe badania i spory dotyczące genezy muzyki w niewystarczający sposób odnosiły się do kwestii jak należy rozumieć muzykę jako zjawisko ogólnoludzkie. Ponieważ problem ten jest w moim przekonaniu niemożliwy do rozstrzygnięcia w oparciu o współczesną wiedzę, postulowaną przeze mnie strategią postępowania badawczego jest skoncentrowanie się na poznawczo wyodrębnialnych i powszechnie obserwowanych aspektach muzyczności. Zamiast zatem wskazywać na funkcje przystosowawcze muzyki, co do której definicji nie ma obecnie zgody nawet w środowiskach naturalistycznie zorientowanych badaczy, proponuję aby przy próbach zrozumienia genezy ludzkiej muzyczności skoncentrować się na ewolucji i wartości przystosowawczej zdolności poznawczych wykorzystywanych w i specyficznych dla aktywności muzycznej człowieka.

Jedną z takich zdolności jest w moim przekonaniu zdolność do rozpoznawania relacji tonalnych.

Pierwszym etapem pracy nad problemem genezy i natury tonalności, którego rezultaty opisane zostały w pierwszym rozdziale książki, była analiza zakresów semantycznych pojęcia tonalności, jakie odnaleźć można w piśmiennictwie muzykologicznym. Jedną z przyczyn zaobserwowanego zróżnicowania semantycznego tego pojęcia w muzykologii jest prawdopodobnie specyfika języka naturalnego, który, jako narzędzie komunikacji, stwarza wiele problemów nie tylko przy opisie zjawisk muzycznych, ale też emocji, stanowiących nieodłączny atrybut doświadczenia tonalności. Celem tego etapu pracy było rozpoznanie różnych sposobów rozumienia pojęcia tonalności i ich odniesień do obserwowanych zjawisk psychicznych charakterystycznych dla doświadczania relacji wysokościowych w muzyce. Ważną częścią podjętych badań była też charakterystyka dotychczasowych poglądów na naturę i genezę tonalności muzycznej. Ze względu na zaobserwowane podobieństwa pomiędzy charakteryzowanymi poglądami pogrupowałem je w pięć kategorii, które odzwierciedlają w moim przekonaniu najbardziej popularne tradycje myślowe obserwowane w muzykologii. Oprócz trzech głównych grup teorii reprezentujących tradycje pitagorejską (teorie, które nazywam fizykalistycznymi), historystyczną oraz natywistyczną, w pracy omówione zostały także krótko koncepcje metafizyczne oraz podejście prezentowane w ramach semiotyki muzyki. Ponieważ, jak twierdzę, żadna z dotychczasowych teorii tonalności nie wyjaśnia tego zjawiska w sposób satysfakcjonujący, co stało się też jedną z przyczyn podjęcia przeze mnie tego problemu badawczego, w pracy przedstawione zostały mankamenty najważniejszych i najpopularniejszych postaw obecnych we współczesnym dyskursie muzykologicznym.

Głównym obszarem podjętych przeze mnie badań była interpretacja wyników dokonanych do tej pory badań empirycznych związanych z doświadczaniem relacji tonalnych z perspektywy pytania o genezę i naturę tonalności jako zjawiska poznawczego. Taka perspektywa badawcza wymaga z jednej strony odpowiedzi na pytanie o specyfikę tonalności jako zjawiska muzycznego (jak to się dzieje, że podczas słuchania muzyki doświadczamy wrażeń napięć i odprężeń tonalnych) z drugiej, wskazania na funkcję przystosowawczą (bądź funkcje przystosowawcze) zdolności umożliwiającej rozpoznawanie relacji tonalnych (dlaczego zdolność ta wyewoluowała). Problem pierwszy

omówiony został w rozdziale trzecim, natomiast drugi w rozdziale czwartym. Wraz z wyjaśnieniem funkcjonalnym zaproponowałem oryginalny scenariusz ewolucyjny powstania zdolności do rozpoznawania relacji tonalnych oparty na tzw. efekcie Baldwina. Dodatkowym elementem pracy jest wskazanie na konsekwencje, jakie niesie postulowana koncepcja dla rozumienia współczesnej kultury muzycznej i przyczyn niewielkiej popularności muzyki pozbawionej tonalności. Zagadnienie to omówione zostało w rozdziale piątym.

Przeprowadzenie wspomnianych analiz i interpretacji możliwe było dzięki grantowi habilitacyjnemu Narodowego Centrum Nauki o numerze 0101/B/H03/2011/40 pod tytułem: „Powszechność muzyki tonalnej a własności poznawcze człowieka”, który realizowałem w latach 2011-2013. Otrzymane środki w ramach grantu umożliwiły mi szereg wyjazdów konferencyjnych i kwerend, dzięki którym możliwe było nie tylko zapoznanie się z najnowszymi poglądami dotyczącymi genezy i natury tonalności, ale też konfrontacja stawianych przeze mnie tez ze specjalistami z różnych dyscyplin naukowych, z którymi miałem okazję dyskutować swoje propozycje teoretyczne podczas konferencji naukowych i wizyt w ośrodkach naukowych na terenie Europy.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Moja działalność naukowa reprezentuje dział muzykologii, który w tradycji adlerowskiej określanym jest mianem muzykologii systematycznej i koncentruje się wokół zagadnień związanych z kulturowymi, psychologicznymi i biologicznymi uwarunkowaniami zjawisk muzycznych oraz wzajemnymi zależnościami, jakie panują pomiędzy tymi obszarami rzeczywistości. W sposób szczególny zaś interesuje mnie ta część muzykologii systematycznej, która zorientowana jest na badania utrzymane w paradygmacie naturalistycznym i redukcjonistycznym i określana jest w terminologii metodologicznej mianem „nowego empiryzmu”. Dlatego też w moich badaniach odwołuję się do osiągnięć badawczych i metod charakterystycznych dla takich subdyscyplin współcześnie rozumianej muzykologii systematycznej jak psychologia i neuropsychologia muzyki, muzykologia kognitywna, semiotyka muzyki, biomuzykologia, a także subdyscyplin innych działów muzykologii jak etnomuzykologia

i archeologia muzyczna. Jedną z konsekwencji przyjęcia przeze mnie takiej optyki jest konieczność podejmowania badań interdyscyplinarnych oraz wykorzystywania jako źródeł dla mojej refleksji także wiedzy pochodzącej z dyscyplin naukowych nie będących dyscyplinami muzykologicznymi m.in. biologii ewolucyjnej, etologii, socjobiologii, psychologii ewolucyjnej, językoznawstwa, psycholingwistyki, kognitywistyki itp. W moich publikacjach i referatach wygłoszonych podczas konferencji dominuje problematyka, która albo wiąże się bezpośrednio z tezami dotyczącymi rozumienia zjawisk muzycznych z perspektywy naturalistycznej, albo stanowi postulaty metodologiczne dla muzykologii rozumianej jako nauka, której przedmiotem badawczym jest muzyka wraz z wszystkimi możliwymi jej kontekstami. Mój dotychczasowy dorobek naukowy podzieliłem na cztery obszary badawcze.

5.a. Prace poświęcone naturze i genezie muzyki z perspektywy ewolucyjnej

Publikacje i referaty konferencyjne należące do tego obszaru badawczego dotyczą hipotez ewolucyjnego powstania muzyki oraz jej funkcji w sensie biologicznej wartości przystosowawczej. Do głównych propozycji teoretycznych należą tu: hipoteza powstania zdolności do rozpoznawania centrum tonalnego (stanowiąca podstawę koncepcji instynktu tonalnego) opublikowana w brytyjskim czasopiśmie *Psychology of Music* z tzw. listy filadelfijskiej (poz. IIB2) oraz jej uszczegółowienie prezentowane na konferencji w Seulu (poz. IIF37) i opublikowane w materiałach pokonferencyjnych (poz. IIB5.16); elementy hipotezy pochodzenia tonalności muzycznej (poz.: IIA1; IIB3.5; IIB5.10; IIB5.12; IIB5.13; IIB5.17; IIF20; IIF32; IIF34; IIF38; IIF47) i jej funkcji (poz.: IIA2; IIF22; IIF35; IIF41; IIF45) w tym główne argumenty przemawiające za adaptacyjnym charakterem tonalności prezentowane na konferencji w Louven (poz. IIF32) i opublikowane najpierw w publikacji pokonferencyjnej (poz. IIB5.10), a później w wersji rozszerzonej zgodnej z sugestiami recenzentów i redakcji w książce *Music, Analysis, Experience. New Perspectives in Musical Semiotics* (poz. IIB5.20); hipoteza ewolucyjnych źródeł słuchu absolutnego (poz.: IIB3.4; IIF16); hipotezy ewolucyjnego pochodzenia niektórych rodzajów znaczenia muzycznego (poz.: IIB5.15; IIF17; IIF28) oraz preferencji estetycznych (poz. IIB3.10); uwagi na temat roli efektu Baldwina w ewolucji ludzkiej muzyczności (poz.: IIB5.19; IIF44; IIF46).

5.b. Prace poruszające wątki naturalistyczne w filozofii i teorii muzyki

Prace należące do tego obszaru badań stanowią kontynuację zainteresowań badawczych obecnych w mojej dysertacji doktorskiej, której efektem była monografia będąca przeredagowaną i uzupełnioną wersją doktoratu (poz. IIB1), jak również artykuły i wystąpienia konferencyjne, w których rozwijam nowe wątki związane z naturalistyczną interpretacją problemów teoretyczno-muzycznych. Wśród problematyki podejmowanej w tym obszarze badawczym znajdują się: propozycja traktowania muzyki nie jako zjawiska wyłącznie kulturowego, ale biokulturowego czyli uwarunkowanego predyspozycjami i ograniczeniami poznawczymi wynikającymi ze specyfiki gatunkowej *Homo sapiens* (poz.: IIB3.2; IIB3.11; IIB5.2; IIB5.9; IIF14; IIF23) oraz zagadnienie specyfiki doświadczania zjawisk muzycznych wynikającej z przyjęcia założeń biokulturowości muzycznej (poz.: IIB3.12; IIF1; IIF25); analiza komunikacyjnych własności muzyki (oraz zjawisk komunikacyjnych opartych na systemach muzycznych takich jak np. sygnalizacja myśliwska) z uwzględnieniem perspektywy etologicznej i kognitywnej (poz.: IIB5.4; IIF39); problem konwencjonalności versus uniwersalności muzyki i dialektów muzycznych (poz.: IIB5.3; IIB5.6; IIB5.11; IIF31); wpływ czynników naturalnych na doświadczenie estetyczne muzyki oraz konsekwencje tego uwarunkowania dla poglądów estetyczno-muzycznych (poz.: IIB5.8; IIF18; IIF33); rola emocji w potencjale komunikacyjnym muzyki (poz.: IIB3.8; IIF2; IIF3; IIF6; IIF8); związek muzyki z językiem naturalnym (poz.: IIF10; IIB3.3); specyfika rozwojowa zdolności muzycznych (poz.: IIB5.5; IIF10); integracyjny charakter zachowań muzycznych (poz.: IIF11); problem statusu ontologicznego muzyki z perspektywy naturalistycznej (poz.: IIB5.18; IIF15; IIF41), także w konfrontacji z poglądami historycznymi (szczególnie tymi obecnymi w dyskursie o muzyce w wieku XIX i początkach wieku XX) na naturę i genezę muzyki (poz.: IIF36).

We wszystkich artykułach i wystąpieniach konferencyjnych z tego obszaru badawczego starałem się podkreślać istotną rolę konstytucji biologicznej człowieka w kształtowaniu muzyczności oraz wskazywać na konkretne rezultaty tych naturalnych uwarunkowań. Prace te były bowiem efektem prowadzonych przeze mnie analiz funkcji i specyfiki zjawisk muzycznych zarówno należących do kultury zachodniej jak i pozaeuropejskich, a także refleksji o charakterze dialektycznym skupionej na redukcyjnym wyjaśnianiu zaobserwowanych zjawisk.

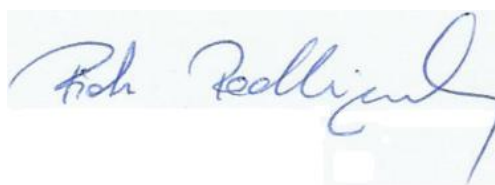
5.c. Prace poświęcone specyfice metodologicznej muzykologii

Odrębny, wyróżniony obszar badań stanowią prace, w których analizuję dotychczasowe muzykologiczne strategie badawcze oraz postuluję nowe rozwiązania metodologiczne. Prace z tego obszaru badawczego są wynikiem aplikacji przede mnie naturalistycznego podejścia redukcjonistycznego w badaniach muzyki i refleksji o muzyce oraz konfrontacji wyników tych badań i dociekań z dotychczasową wiedzą muzykologiczną uzyskaną w drodze zastosowania tradycyjnej metodyki badawczej opartej na paradygmatach, w których zjawiska kulturowe traktowane są jako przedmiot badawczy odrębny jakościowo i substancjalnie od przyrodniczego. Porównanie to skłoniło mnie do postawienia kilku tez dotyczących specyfiki metodologicznej muzykologii, wśród których znalazły się takie jak: konieczność wykorzystania w badaniach muzykologicznych perspektywy ewolucyjnej (poz.: IIF13); potrzeba utożsamiania zjawisk muzycznych ze zjawiskami psychicznymi (poz.: IIF9); konieczność traktowania muzyki w pierwszym rzędzie jako zjawiska komunikacyjnego i konieczność stosowania do jej badania metod wykorzystywanych do badania mowy, płaczu, śmiechu oraz innych form komunikacji wokalne obserwowanej u zwierząt takich jak na przykład pieśni ptasie (poz.: IIB3.1; IIB3.14; IIF3); potrzeba rozszerzenia badań z zakresu estetyki muzycznej o tzw. neuroestetykę (poz.: IIB5.14; IIF21); konieczność wykorzystania osiągnięć i doświadczeń językoznawstwa w badaniach muzykologicznych (poz.: IIB3.13; IIF30); fakt skuteczności przyjęcia postawy redukcyjnej w badaniach muzykologicznych (poz.: IIF24).

5.d. Prace będące efektem interdyscyplinarnych badań kognitywnych dotyczących psychologicznych aspektów ludzkiej muzyczności

Jednym z obszarów mojej aktywności naukowej był udział w empirycznych badaniach interdyscyplinarnych, który polegał na planowaniu eksperymentów w grupie badawczej pod kierunkiem biologa i lekarza dr hab. Edwarda J. Gorzelańczyka wraz ze specjalistami z zakresu psychologii poznawczej, językoznawstwa, neurobiologii, informatyki. Do moich zadań należało przede wszystkim przygotowywanie bodźców muzycznych oraz udział w interpretacji uzyskanych wyników. Głównym obszarem tych badań było zagadnienie wpływu specyficznych

cech bodźców muzycznych na aktywność autonomicznego układu nerwowego oraz tzw. układu nagrody. Dlatego też w przeprowadzonych badaniach dokonywaliśmy pomiarów markerów somatycznych aktywności autonomicznego układu nerwowego (m.in. reakcji skórno-galwanicznej), będących skutkiem percepcji różnych rodzajów bodźców muzycznych o zmiennych parametrach akustycznych (takich jak tempo, zmiany F0, zmiany natężenia dźwięku itp.). Efektem tych badań były publikacje oraz wystąpienia konferencyjne (poz.: IIB3.6; IIB5.7; IIF27; IIF29). Osobnym problemem badawczym podejmowanym przeze mnie wraz z członkami wspomnianego zespołu był związek specyfiki percepcji muzyki, w tym aktywności struktur podkorowych mózgowia oraz ich lateralizacji z innymi funkcjami poznawczymi jak też zaburzeniami psychicznymi, czego rezultatem były także publikacje naukowe (poz.: IIB3.7; IIB3.9; IIB5.1; IIF4; IIF7; IIF42).

A handwritten signature in blue ink, reading "Piotr Fedliński". The signature is written in a cursive style and is positioned above a small, empty rectangular box.